
Secțiunea VI
MANAGEMENTUL ACTIVITĂȚII DIDACTICE

CZU: 373.21.033

EDUCAȚIA ECOLOGICĂ A COPIILOR

Angela BEJAN, asistent universitar,
Universitatea de Stat „Alec Russo”, Bălți, Republica Moldova
Nadejda PLEȘCA, director, grad didactic I,
Instituția de Educație Timpurie nr. 12, Bălți, Republica Moldova

Abstract: Ecological education of children should begin at the earliest age when they become familiar with the environment. Which are the most efficient methods? How should we find the optimal way of designing the didactic approach for achieving the objectives concerning the ecological education? We will try to answer these questions in the present study.

„Natura și educația sunt asemănătoare, căci educația transformă omul și prin această transformare creează natura.”
DEMOCRIT

Starea actuală a mediului înconjurător necesită promovarea intensă a unei educații ecologice a societății, cu rezultate concrete și imediate. Comportamentul ecologic trebuie dezvoltat nu doar la copii, dar și la adulți. Chiar din primii ani de viață copiii trebuie obișnuiți să păstreze mediul prin acțiuni simple: aruncarea la coșul de gunoi a hârtiuțelor, a ambalajelor de la bomboane sau biscuiți etc.

Ca fenomen uman, esența educației ecologice nu și-a diminuat importanța și nici nu se declară a fi epuizată. În titlurile literaturii de specialitate întâlnim ghiduri, antologii, brevete, monografiile ce țin de realizarea educației ecologice cu copiii. Care metode sunt mai eficiente? Cum să găsim modalitatea optimă de proiectare a demersului didactic pentru realizarea obiectivelor ce țin de educația ecologică? La aceste întrebări vom încerca să răspundem în acest studiu.

Educația ecologică sau educația relativă la mediu presupune relația dintre om și natură și vizează diferite laturi ale dezvoltării personalității individului [4, p. 5].

Ea are ca scop formarea premiselor de înțelegere a efectelor unui comportament necorespunzător asupra mediului și, deci, a atitudinii de protejare a mediului [5, p. 9].

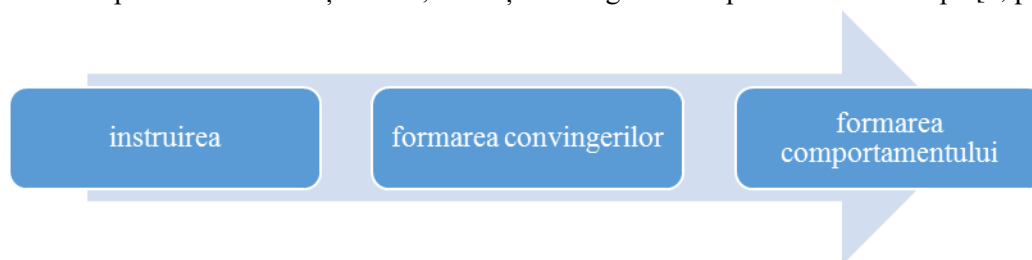
În literatura de specialitate este uzuală noțiunea de *conștiință ecologică*, care reprezintă, după V. Vernadski, atitudinea creativă a omului față de lume, inclusiv față de sine; descoperirea unicității și irepetabilității a tot ce există pe Terra, aceasta e conștientizarea propriei persoane drept parte integrantă a lumii înconjurătoare, recunoașterea raporturilor dintre om și natură [Apud 2, p. 27].

Atitudinea ecologică se bazează pe cunoștințele transformate în convingeri și sentimente, pe relevarea și clădirea responsabilității moral-civice și juridice a individului și a colectivului față de natură [3, p. 6].

Copilul de vârstă preșcolară este foarte curios în raport cu lumea ce-l înconjoară – așa-numita vârstă a „decelușilor”. Adulților le revine misiunea de a-i familiariza cu:

- Obiectele;
- Fenomenele;
- Ființele;
- Mediul.

Fiind un proces cu subiect și obiect, educația ecologică trece prin mai multe etape [3, p. 5]:

Instruirea ecologică. Această etapă presupune transmiterea de cunoștințe referitoare la comportamentele umane acceptabile în relația cu mediul înconjurător. În momentul când îi familiarizăm pe copii cu obiectele lumii nerte și cu ființele vii, atunci și este cazul să le vorbim despre îngrijirea și protecția lor. Astfel le formăm o viziune integră despre relația om – mediu. „Analfabetismul ecologic” duce la ignorarea problemelor de protecție a naturii și chiar la manifestarea unui comportament iresponsabil față de mediu.

Formarea convingerilor ecologice. Cu cât cunoștințele sunt mai bogate și mai temeinic însușite, cu atât ele se pot transforma mai repede în convingeri ecologice. Convingerile ecologice au o structură complexă, în care se îmbină elemente ale educației intelectuale, moral-civice, estetice. Acestea se întemeiază pe [3, p. 6]:

- cunoașterea drepturilor naturii, așa cum se vorbește de drepturile omului; înțelegerea necesității conservării și ameliorării mediului ambiant;
- înțelegerea faptului că sursele naturale sunt limitate și că trebuie utilizate astfel încât să asigure tuturor indivizilor o viață mai bună; conștientizarea efectului pe care îl poate avea deteriorarea mediului înconjurător asupra calității vieții.

Formarea comportamentului ecologic presupune: intervențiile pentru stoparea poluării mediului; desfășurarea unor acțiuni de păstrare, îmbunătățire și înfrumusețare a mediului. Ca finalitate, educația ecologică la vârsta preșcolară constă în antrenarea grijii față de mediu, promovarea unor acțiuni pentru a preveni poluarea și deteriorarea lui precum și realizarea de activități de îmbunătățire și înfrumusețare a tot ce ne înconjoară. La vârsta preșcolară obiectivele educației ecologice se realizează pe tot parcursul zilei: în cadrul jocurilor și activităților alese (jocurile de rol, jocurile de masă, experiențe elementare etc.), în cadrul activităților comune (observarea, jocul didactic, lectura după imagini, convorbirea, povestirile, memorizările, desenul, activitățile muzicale etc.). Metodele folosite în educația ecologică a preșcolarilor sunt foarte diverse. În tabelul ce urmează propunem o sintetizare a metodelor descrise în surse de specialitate [2; 3; 4; 5, p. 21-27].

Tabelul 1. Metodele utilizate în educația ecologică

	1. orală	a. expozitive	povestirea
			descrierea
			explicația
			demonstrația
			dezbateră
			instructajul
		b. interogative	conversația euristică
			discuțiile în grup
			dialogul
			dialogul dirijat
		c. problematice	consultarea în grup
			problematizarea

I. De comunicare	2. scrisă	munca cu cartea	
		informarea-documentarea	
	3. oral-vizuală	prin filme	
		cu ajutorul transmisiilor televizate	
		tehnici video	
		înregistrări audio	
		prezentare de mulaje, machete	
lecturare de tablouri			
II. Metode de explorare organizată a realității	1. observație sistematică și independent		
	2. experimentul	a. cu caracter demonstrativ	
		b. cu caracter de cercetare	
3. studiu de caz	c. cu caracter aplicativ		
III. Metode bazate pe acțiune	1. Metode de acțiune reală	exercițiul	
		lucrările practice/în natură	
		lucrul cu fișele	
	2. Metode de acțiune simulată sau fictivă	modelarea	
		joc de rol	
		joc didactic	
		jocul De-a ...	
		dramatizarea	
	IV. Metode moderne centrate pe copil	Știu/vreau să știu/am învățat, metoda „Ciorchinelui”, metoda „Mozaicului”, metoda „Jocului de rol”, metoda „Bula dublă”, metoda „Teatrul de umbre”, metoda „Explozia stelară”, metoda „Cubului”, metoda „Piramida”, metoda „Diamantul”	

Prezentăm câteva exemple de realizare a unor metode moderne centrate pe copil la realizarea obiectivelor educației ecologice în grupa mare-pregătitoare.

1. **Metoda PIRAMIDA**

Grupa: mare-pregătitoare

Aria curriculară: Educația pentru mediu ambiant și cultura ecologică

Tema: Legume timpurii

Tipul activității: verificarea și consolidarea cunoștințelor copiilor despre legumele timpurii

Materiale: schema piramidei; jetoane cu cifre de la 1 la 4, care au scrise pe verso câte o întrebare/sarcină; imagini ce reprezintă diferite legume.

Desfășurarea:

Descoperirea temei activității are loc cu ajutorul unei ghicitori. Se explică copiilor sarcinile de lucru, selectând materialele necesare împreună cu ei. Se formează patru grupuri a câte 5 copii. Fiecare grup primește câte 4 fișe pe care au fost scrise sarcinile de lucru. Copiii sunt ajutați la citirea sarcinilor ca mai apoi să poată realiza sarcina propusă. După ce au completat piramida, copiii au explicat alegerea făcută și au descris fiecare legumă după formă, culoare și gust.

Sarcini pentru copii:

Pe fișe sunt scrise următoarele sarcini:

Fișa 1: Alegeți legume ce cresc pe un picior.

Fișa 2: Alegeți 2 legume de culoare roșie.

Fișa 3: Alege 3 legume cățărătoare.

Fișa 4: Alegeți 4 legume ce cresc în pământ.

2. *Metoda DIAMANTUL*

Grupa: mare – pregătitoare

Aria curriculară: Educația pentru mediu ambiant și cultura ecologică

Tema: Primăvara

Tipul activității: fixare/verificarea și consolidarea cunoștințelor copiilor despre anotimpul primăvara

Materiale: schema diamantului; jetoane cu cifre de la 1 la 5, care au scrise pe verso o ghicitoare sau o sarcină; plic cu imagini ce semnifică răspunsurile ghicitorilor propuse și fișe cu cuvinte.

Desfășurarea:

Se anunță tema *Primăvara*. Se explică copiilor că vom selecta imaginile specifice anotimpului primăvara, dacă vom dezlega ghicitorile. Acel copil care dă răspunsul corect selectează imaginea.

Pe fișe sunt scrise următoarele sarcini:

Fișa 1:

- Zăpada s-a topit
Iarba a-nverzit
Cine a venit? (Primăvara)

Fișa 2:

- Din flori, picuri de dulceață
Strânge de cu dimineață! (Albina)
- Din floare-n floare,
A-nvățat să zboare. (Fluture)

Fișa 3:

- Cine se naște-n primăvară
Sub o dalbă plăpumioară?
Flori de primăvară (ChioceluL, Lalea, Narcisul)

Fișa 4:

- O săgeată de cărbune
Zboară iute peste lume! (Rîndunica)
- E o varză pe catalige
Ce – ntr- un morcov broaște frige (Barza)

Fișa 5:

- Un flăcău bogat în spice
Cu flori albe în ciorchine (Copacul înflorit primăvara)

3. *Metoda CUBUL*

Grupa: mare – pregătitoare

Aria curriculară: Educația pentru mediu ambiant și cultura ecologică

Tema: Bucuriile Toamnei

Tipul activității: Însușire de cunoștințe

Utilizarea: recunoașterea anumitor și transformări în mediu înconjurător

Materiale: un cub, jetoane/imagini cu fenomene specifice anotimpului toamna (soare, flori, fructe și legume, frunze), carioca, coli de hârtie A4.

Desfășurarea:

Se prezintă cubul copiilor. Copiilor se repartizează câte o floare de diferite culori și nuanțe (conform fațetelor cubului). Se formează șase grupe de lucru cu copiii. Fiecare grup extrage câte un bilet

a cărui culoare corespunde cu una din fațetele cubului, stabilindu-se sarcina pentru acel grup (descrie, compară, asociază, analizează, aplică, argumentează). În urma extragerii bilețelelor, pedagogul citește sarcina propusă.

Fișa 1:

Describe timpul, activitatea oamenilor și a vietăților în anotimpul toamna.

Răspunsurile așteptate: *vremea se răcește, păsările pleacă în țările calde, se coc fructele și legumele, îngălbenesc frunzele.*

Fișa 2:

Compară anotimpul toamna și anotimpul primăvara.

Răspunsurile așteptate: *toamna timpul se răcește, primăvara timpul se încălzește; toamna se coc fructele și legumele; primăvara înfloresc mai multe flori, toamna înfloresc mai puține flori, toamna păsările pleacă în țările calde însă primăvara revin din țările calde; vestimentația copiilor e aceeași atât toamna cât și primăvara; primăvara se sădește în pământ, iar toamna se culeg roadele etc.*

Fișa 3:

Asociază – să recite versuri și să spună ghicitori care se potrivesc anotimpului toamna.

Fișa 4:

Analizează părțile componente ale fructelor și legumelor de toamnă.

Răspunsurile așteptate: *merele sunt acoperite cu o coajă dură, au un miros specific, miezul fiind gustos și având la mijloc o membrană tare, la fel ca perele și gutuile.*

Fișa 5:

Aplică – să deseneze/picteze cât mai multe elemente specifice anotimpului toamna.

Fișa 6:

Argumentează de ce anotimpului toamna i se mai spune Toamna de aur.

4. Metoda EXPLOZIA STELARĂ

Grupa: mare – pregătitoare

Aria curriculară: Educația pentru mediu ambiant și cultura ecologică; dezvoltarea limbajului și a comunicării orale.

Tema: Insectele

Tipul activității: consolidarea de cunoștințe

Utilizarea: verificarea și consolidarea cunoștințelor copiilor despre insecte prin familiarizarea copiilor cu strategia elaborării întrebărilor pentru noi descoperiri, în vederea decodificării tabloului.

Materiale: o stea mare, cinci steluțe mici, tabloul pe care este reprezentată o poieniță cu insecte, jetoane/imagini cu insecte.

Desfășurarea:

Copiii sunt așezați în semicerc, se anunță că vor lua parte la un joc cu steluțe, deoarece sunt vizitați de o stea, care a adus cu ea o surpriză. Se prezintă surpriza adusă de stea – tabloul *În poieniță*. Se anunță problema: *Tabloul este trist. De ce? (pentru că din poieniță lipsesc insectele)*. Se află de ce tabloul este trist cu ajutorul steluțelor mici.

Întrebări pentru steluța cu întrebarea **CINE?** *Cine adună nectarul de pe flori? Cine poartă rochie roșie cu buline negre? Cine zboară din floare în floare? Cine e harnică și strângătoare?*

În timp ce copiii răspund la întrebări, se aplică imaginile cu insecte pe tabloul adus de către steluța mare. Cu celelalte steluțe se procedează la fel adresând întrebări ce începeau cu **CE?** – Ce mănâncă buburuza? Ce insecte mai sânt în poieniță? Ce face greierașul? **UNDE?** – unde trăiesc albinele? Unde s-a urcat omida? Unde s-a așezat fluturașul? **CÂND?** – Când cântă greierașul? Când se întorc albinele în stup? Când se bucură insectele? **DE CE?** De ce este supărat greierașul? De ce a apărut soarele? De ce poienița este mai veselă?

Referințe bibliografice:

1. Babov V. Cunoașterea mediului: Cartea educatorului din grupa mare pregătitoare: 5-7 ani. Chișinău: Zuev Invest, 2015.
2. Buzinschi E., Andon C. Formarea culturii ecologice elementare la copiii de vârstă preșcolară mare. Chișinău: 2004.
3. Ciobotaru M. Educația ecologică în grădiniță. Ghid pentru educatoare. București: CD PRESS, 2005.
4. Ciobotaru M., Geamăna N., Jalbă C. Educația ecologică în grădiniță. Ghid pentru educatoare. București: CD PRESS, 2007.
5. Geamăna N. Educație ecologică – îndrumar pentru activitatea în grădiniță și la clasa pregătitoare. București: Arlequin, 2013.
6. Jeder D. Elemente de didactică aplicată în învățământul preșcolar. București: Didactica Publishing House, 2017.
7. Stan L. Educația timpurie. Probleme și soluții. Iași: Polirom, 2016.